Esa-Pekka Hänninen,
lakimies, Rikosseuraamuslaitos
4.2.2026

Rikosseuraamuslaitoksen lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 198/2025 vp)

Rikosseuraamuslaitoksen henkilötietojen käsittelyä koskevia ehdotuksia on lausuntokierroksella olleesta esitysluonnoksesta tarkennettu ja täydennetty.

Esityksessä ehdotetaan uuden 16 a §:n säätämistä lakiin henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa. Pykälässä säädettäisiin Rikosseuraamuslaitoksen oikeudesta pyytää yritystä tai muuta yhteisöä koskevia tietoja Keskusrikospoliisilta sen selvittämiseksi, onko yritys tai muu yhteisö soveltuva vangin tai yhdyskuntaseuraamusta suorittavan työnantajaksi. Työnantajien tietojen käsittelyn osalta pykäläkohtaisia perusteluja on täydennetty sen osalta, milloin kysymys on yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisesta käsittelystä (4, 7 ja 8 §), ja milloin työnantajaa koskevia henkilötietoja voisi tulla käsiteltäväksi rikostorjuntaperustaisesti (16 a §). Rikosseuraamuslaitos pitää tehtyjä täydennyksiä kannatettavina.

Esitykseen on lausuntopalautteen johdosta lisätty teknisluontoiset korjaukset Rikosseuraamuslaitoksen henkilötietolain 16 §:n 2 momenttiin. Säädöksessä viitattaisiin nyt muun ohella tuomittuun ja tutkintavankiin, eikä kohdassa viitattaisi enää kunnan sosiaali- ja terveysviranomaisiin. Rikosseuraamuslaitos pitää tehtyjä täsmennyksiä kannatettavina.

Ehdotusta Rikosseuraamuslaitoksen mahdollisuudesta pyytää lausuntoa keskusrikospoliisilta on täydennetty siten, että lausuntoa voisi pyytää paitsi työnantajasta, myös muusta toimintavelvollisuuspaikasta. Myös tämä täsmennys on kannatettava.

Rikosseuraamuslaitoksen mahdollisuutta luovuttaa poliisille vakavaan ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen liittyviä tietoja (1. lakiehdotuksen 19 §) on tarkennettu siten, että säännös olisi muotoiltu perustuslakivaliokunnan vakiintuneessa lausuntokäytännössä edellytetyin tavoin sitomalla tietojen luovuttaminen niiden tarpeellisuuteen vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaan ja luovutettavat tietosisällöt luetteloimalla. Tältä osin Rikosseuraamuslaitos toteaa, että on tärkeää, että

ehdotuksessa on rajattu tarpeellisuusperusteinen tietojen luovutus vain tiettyihin eli vakavaa ja järjestäytynyttä rikollisuutta koskeviin tietoihin. Rikosseuraamuslaitoksella ja poliisilla on erilaiset tehtävät ja Rikosseuraamuslaitoksella on mahdollisuus kerätä tietoa vangeista jatkuvasti vuosienkin ajan. Tietojen keräämisessä ja luovuttamisessa muille viranomaisille tulee siten pitää suurelta osin erilaiset tasot tarpeellisuus- ja välttämättömyysperiaatteen välillä.

Esitykseen on lisätty ehdotus Rikosseuraamuslaitoksen henkilötietolain 36 §:n 1 momenttiin tehtävästä muutoksesta, jonka mukaan lausuntopyynnön ja lausunnon osalta rekisteröidyn oikeus tarkastaa tietonsa näiltä osin olisi rajattu. Muutos on kannatettava ja sääntely vastaa henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettua lakia.

Rikosseuraamuslaitos pitää hyvänä sitä, että henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetun lain 16 §:ssä määriteltyjä tiedonsaantioikeuksia on parannettu muun muassa Maahanmuuttovirastolta ja sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisilta saatavien tietojen osalta.

Kuten aiemmissakin valmisteluvaiheissa, Rikosseuraamuslaitos pitää henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetun lain 17 §:n kohdalla ongelmallisena sitä, ettei lainkohdassa mainittuja vakavaan väkivaltarikokseen tai seksuaalirikokseen syyllistyneen vangin salassa pidettäviä tuomioita pystytä lainkohdan nojalla hyödyntämään seksuaalirikollisten ohjelma- ja tukitoimien suunnittelussa yhdyskuntaseuraamuspuolella, jossa kuitenkin on tarve laatia yhdyskuntaseuraamusasiakkaille aivan vastaavia tukitoimia esimerkiksi seksuaalirikollisille kuin vankilapuolellakin. Aivan erityisesti Rikosseuraamuslaitos pitää mainitun pykälän kohdalla ongelmallisena sitä, etteivät tuomioistuimen toimesta salaisiksi määritellyt tuomiot ole Rikosseuraamuslaitoksen käytettävissä elinkautisvankien vapauttamismenettelyä varten. Tämä aiheuttaa käytännössä mahdottoman tilanteen sellaisissa elinkautisvangin vapauttamisharkintatilanteissa, joissa Rikosseuraamuslaitoksen tulee lain mukaan lausua käsityksensä vangin ehdonalaisen vapautumisen edellytyksistä, saamatta kuitenkaan käyttöönsä elinkautiseen vankeusrangaistukseen johtanutta rikosta koskevaa tuomiota. Tiedonsaantioikeus näissä tapauksissa ei voi jäädä tuomioistuinten hyvän tahdon varaan salaisten tuomioiden

luovuttamisen osalta, vaan laista täytyy löytyä selkeä säännös, jonka nojalla Rikosseuraamuslaitos on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada käyttöönsä salaisiksi määritellyt tuomiot. Tämä on yhteiskunnan turvallisuuden kannalta aivan keskeinen asia.

Edelleen Rikosseuraamuslaitos toteaa, että se olisi toivonut henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetun lain 11 §:n mukaisen turvallisuustietorekisterin käyttöalan laajentamista koskemaan vankien ja tutkintavankien lisäksi myös yhdyskuntaseuraamusta suorittavia henkilöitä. Esimerkiksi järjestäytyneeseen rikollisuuteen kiinnittyneet henkilöt suorittaessaan yhdyskuntaseuraamusta tai esimerkiksi ehdonalaisen vapauden valvontaa, tulevat yhdyskuntaseuraamustoimistojen asiakkaiksi, mutta koska kyse ei ole vangeista tai tutkintavangeista, ei heidän osaltaan tehtyjä havaintoja esimerkiksi rikollisjärjestöjen välisistä suhteista tai muista yhteiskunnan turvallisuuteen merkittävistä vaikuttavista seikoista, joista valvontatapaamisilla on saatettu keskustella, voida viedä turvallisuustietorekisteriin ja sitä kautta saattaa esimerkiksi poliisin tietoon niin tehokkaasti kuin voisi olla mahdollista.